

Sygn. akt: III U 1119/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lutego 2016 r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Monika Obrębska
Protokolant:	sekretarz sądowy Przemysław Dudziński

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 lutego 2016 r. w O.

sprawy z odwołania J. K. (poprzednie nazwisko Ś.)

przy udziale zainteresowanych M. Ś. i S. Ś.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o rentę rodzinną

na skutek odwołania J. K. (poprzednie nazwisko Ś.)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P.

z dnia 8.12.2009 r. **znak** R- (...)

orzeka:

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8.12.2009r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. odmówił przyznania renty rodzinnej J. Ś. (obecnie K.) po jej zmarłym mężu E. Ś..

J. Ś. (obecnie K.) złożyła odwołanie od powyższej decyzji, podnosząc, że pomimo wyroku orzekającego separację pozostawała z mężem we wspólnym gospodarstwie domowym.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu wskazał, że odwołująca w chwili śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, gdyż wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce z 29.09.2004r. została orzeczona pomiędzy nimi separacja, a odwołująca nie miała ustalonego prawa do alimentów ze strony męża.

Wyrokiem z dnia 1.03.2010r. Sąd Okręgowy w Ostrołęce oddalił odwołanie J. Ś. od decyzji z 8.12.2009r. Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 17.09.2010r. apelację wywiedzioną przez odwołującą oddalił.

W dniu 12.06.2014r. J. K. złożyła skargę o wznowienie postępowania zakończonych ww. wyrokami, powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13.05.2014r. sygn. akt SK 61/13.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 11.09.2015r., na skutek skargi J. K. o wznowienie postępowania zakończonych wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 17.09.2010r., zmienił wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 17.09.2010r. sygn. akt III AUa 464/10 w ten sposób, że uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 1.03.2010r. sygn. akt III U 1102/09 i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ostrołęce do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, po ponownym rozpoznaniu sprawy, ustalił następujący stan faktyczny:

J. Ś. (obecnie K.) i E. Ś. w dniu 27.09.1980r. zawarli związek małżeński.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 29.09.2004r., wydanym w sprawie IC 762/04 została orzeczona separacja małżonków E. i J. Ś.. Pomimo orzeczonej separacji odwołująca wraz z mężem E. Ś. cały czas razem zamieszkiwali i prowadzili wspólnie gospodarstwo domowe. E. Ś. do 31.10.2004r. był zatrudniony w (...) S.A. w O., a w okresie od 1.12.2004r. do 31.05.2005r. uzyskiwał zasiłek dla bezrobotnych, który był ostatnim okresem jego ubezpieczenia. E. Ś. przed śmiercią nie pracował i nie uzyskiwał żadnych dochodów. Pozostawał na faktycznym utrzymaniu J. Ś., na której ciążył wówczas ciężar utrzymania rodziny. J. Ś. opiekowała się chorym mężem, kupowała mu potrzebne leki. J. Ś. nie ubiegała się o alimenty od męża. E. Ś. w dniu 6 września 2005r. zmarł. Decyzją z dnia 28.11.2005r. organ rentowy przyznał prawo do renty rodzinnej po nim jego córce M. Ś..

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, po ponownym rozpoznaniu sprawy, zważył co następuje:

Odwołanie jest niezasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 65 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998r. renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Zgodnie z art. Art. 70 ust. 1 cyt. wyżej ustawy wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo
- 2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

Art. 70 ust. 3 cytowanej wyżej ustawy stanowi z kolei, że małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 lub 2 miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Zgodnie z przepisem art. 61⁴ § 1 k.r.o., orzeczenie separacji ma skutki takie, jak rozwiązanie małżeństwa przez rozwód, chyba że ustawa stanowi inaczej. Do powrotu do stanu sprzed orzeczenia o separacji wymagane jest sądowe orzeczenie o zniesieniu separacji (art. 61⁶ § 1 i 2 k.r.o.), które to orzeczenie ma charakter konstytutywny. Orzeczenie separacji nie jest także prawnie obojętne dla stosunków majątkowych małżonków, bowiem powoduje powstanie między nimi rozdzielności majątkowej (art. 54 § 1 k.r.o.). Małżonkowie separowani nie mają obowiązku

przyczynić się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli (art. 27 k.r.o. w związku z art. 28 § 1 k.r.o.), bowiem w miejsce tego obowiązku może być egzekwowany obowiązek alimentacyjny, tj. obowiązek dostarczania środków utrzymania (art. 60 § 1 k.r.o.), bądź obowiązek zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małżonka niewinnego (art. 60 § 2 k.r.o.), tak jak się to ma w przypadku małżonków rozwiedzionych. W stosunku do małżonków separowanych wyłączone jest uprawnienie wynikające z art. 28¹ k.r.o. (prawo do korzystania z mieszkania stanowiącego własność drugiego współmałżonka w celu zaspokojenia potrzeb rodziny, jak też korzystania z jego przedmiotów urządzenia domowego). Małżonkowie separowani nie mogą za siebie działać w sprawach zwykłego zarządu (art. 29 k.r.o.), ani nie są odpowiedzialni solidarnie za zobowiązania zaciągnięte przez jednego z nich w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny. Przesłanka uzasadniająca orzeczenie separacji w postaci zupełnego rozkładu pożycia nie pozostawia wątpliwości, co do tego, iż jej występowanie jest jednoznaczne z brakiem wspólności małżeńskiej w rozumieniu art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej. Za życia małżonków separacja może zakończyć się w wyniku rozwiązania małżeństwa przez rozwód, unieważnienia małżeństwa albo zniesienia separacji orzeczeniem sądu (art. 61⁶ § 1 k.r.o.). Orzeczenie to ma charakter konstytutywny, wobec czego skutki separacji ustają dopiero z chwilą zniesienia separacji przez sąd (art. 61⁶ § 2 k.r.o.). Samo podjęcie wspólnego pożycia przez małżonków pozostających w separacji nie powoduje więc jej ustania i skutki wynikłe z orzeczenia ustanawiającego separację trwają nadal. W tym kontekście bez znaczenia jest też złożenie przez jednego z małżonków pozwu o zniesienie separacji, bowiem pomijając nawet to, że do orzeczenia o zniesieniu separacji konieczne jest zgodne żądanie małżonków (art. 61⁶ § 1 k.r.o.), brak jest w świetle art. 61⁶ § 2 k.r.o. podstaw do stwierdzenia, że skutki separacji mogłyby ustać wcześniej niż to żądanie prawomocnie rozstrzygnie sąd swoim orzeczeniem.

Sąd Okręgowy, rozpoznający niniejszą sprawę, podtrzymuje wyrażany jednolicie w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że małżonka separowana musi spełniać takie warunki uprawniające do renty rodzinnej, jakie art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej stawia małżonce rozwiedzionej, przy czym za pozostającą w separacji należy uznawać daną osobę do chwili zniesienia separacji orzeczeniem sądu. Irrelevantne dla określenia statusu prawnego ubezpieczonej jest złożenie pozwu o zniesienie separacji. Orzeczenie sądowe o separacji wyklucza prawo wdowy do renty rodzinnej na podstawie art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej, chyba że miała ona w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony (vide wyrok Sądu Najwyższego z 18.03.2015r., IUK 283/14, LEX nr 1677128). Podkreślić należy, że wydając powyższe orzeczenie Sąd Najwyższy miał na uwadze wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.05.2014r., SK 61/13 (OTK - A 2014 Nr 5, poz. 52), zgodnie z którym z dniem 26.05.2014r. przepis art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej stracił moc w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej, poza spełnieniem przesłanek określonych w art. 70 ust. 1 i 2 tej ustawy oraz wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, uzależniał od tego, aby alimenty były ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. W uzasadnieniu tego wyroku Trybunał Konstytucyjny argumentował, między innymi, że małżonki rozwiedzione, które nie zostały uznane w wyroku rozwodowym za wyłącznie winne rozkładu pożycia małżeńskiego mogą wystąpić do sądu z roszczeniem alimentacyjnym skierowanym przeciwko byłemu mężowi na podstawie art. 60 § 1 k.r.o. Samo spełnianie przesłanek żądania alimentów od byłego męża nie jest cechą istotną (relevantną) uzasadniającą jednakowe traktowanie przez ustawodawcę porównywalnych podmiotów. Taką cechą istotną (relevantną) w ujęciu art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej jest warunek, aby małżonka rozwiedziona "miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony". W takiej sytuacji faktycznej i prawnej znajdują się zarówno były małżonki, które mają takie prawo ustalone wyrokiem lub ugodą sądową, ale również były małżonki, które otrzymywały alimenty od zmarłego w ramach dobrowolnego wywiązywania się przez niego z obowiązku alimentacyjnego, o którym mowa w art. 60 § 1 k.r.o. Tylko wtedy, gdy małżonki rozwiedzione nie podjęły żadnych działań zmierzających do ustalenia lub wyegzekwowania przysługujących im alimentów od byłego małżonka, niezależnie od tego, czy na podstawie porozumienia stron czy na drodze sądowej, nie dochodzi do konkretyzacji abstrakcyjnego prawa do alimentów przysługującego ex lege, a zatem tylko wówczas nie można uznać, że ich prawo do alimentów jest prawem "ustalonym" w rozumieniu art. 70 ust. 3 ustawy FUS. W porównywalnej sytuacji znajdują się zatem tylko te małżonki rozwiedzione, które przed śmiercią współmałżonka skutecznie wyegzekwowały przysługujące im z ustawy prawo do alimentów, tj. uzyskały świadczenia alimentacyjne na podstawie porozumienia stron, bądź uzyskały korzystny dla nich wyrok lub ugodę sądową w tej kwestii. Małżonkowie rozwiedzeni, którzy w drodze zgodnego porozumienia ustalają sposób

realizacji obowiązku alimentacyjnego ciężącego na jednym z nich względem drugiego, nie mogą ponosić ujemnych następstw w postaci nierównego traktowania w zakresie prawa do renty rodzinnej w porównaniu z osobami, które kwestie wzajemnej alimentacji ustaliły w wyroku lub ugodzie sądowej. Wprowadzone przez ustawodawcę w treści kwestionowanego art. 70 ust. 3 ustawy FUS zróżnicowanie w zakresie prawa do renty rodzinnej przysługującej małżonkom rozwiedzionym Trybunał Konstytucyjny uznał za konstytucyjnie nieracjonalne, nieproporcjonalne oraz nieuzasadnione w świetle norm, zasad i wartości konstytucyjnych, konkludując, że przepis ten w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej uzależnia od wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, ustalonych wyłącznie wyrokiem lub ugodą sądową, jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

Odnosząc powyższe rozważania prawne do realiów przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, że skuteczność odwołania J. K. zależna była przede wszystkim od wykazania, że po orzeczeniu separacji, aż do dnia śmierci E. Ś., ten ostatni dobrowolnie realizował względem odwołującej obowiązek alimentacyjny. Poza sporem pozostawało bowiem, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 29.09.2004r., wydanym w sprawie IC 762/04 została orzeczona separacja małżonków E. i J. Ś. oraz, że odwołująca nie miała ustalonych wyrokiem ani ugodą sądową alimentów ze strony zmarłego męża.

Z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków Ł. C. i T. M. oraz odwołującej J. K. i zainteresowanych M. Ś. i S. Ś., przesłuchanych w charakterze strony wynika, że pomimo orzeczonej przez Sąd separacji odwołująca wraz z mężem E. Ś. cały czas razem zamieszkiwali i prowadzili wspólnie gospodarstwo domowe. Z powyższych zeznań też, że E. Ś. przed śmiercią nie pracował i nie uzyskiwał żadnych dochodów. Pozostawał na faktycznym utrzymaniu J. Ś., na której ciążył wówczas ciężar utrzymania rodziny. J. Ś. opiekowała się chorym mężem, kupowała mu potrzebne leki. M. Ś. i S. Ś. dodali, że ojciec brał pożyczki, które przeznaczał na alkohol, a które oni po jego śmierci musieli spłacać. Odwołująca przyznała przy tym, że nie ubiegała się o alimenty od męża.

Sąd dał wiarę zeznaniom odwołującej, zainteresowanych i świadków nie znajdując żadnych podstaw by kwestionować ich szczerłość i zgodność z rzeczywistym stanem rzeczy. Ich zeznania wzajemnie się uzupełniają, tworząc logiczną całość.

Reasumując, że zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że odwołująca w ogóle nie ubiegała się o alimenty od swojego męża i E. Ś. do momentu śmierci nie realizował dobrowolnie na rzecz odwołującej obowiązku alimentacyjnego. Przeciwnie, przez ostatnie miesiące przed śmiercią E. Ś. nie pracował i nie uzyskiwał żadnych świadczeń z ubezpieczenia społecznego i to on pozostawał na faktycznym utrzymaniu odwołującej. Jak wynika z dokumentów z akt rentowych E. Ś. do 31.10.2004r. był zatrudniony w (...) S.A. w O., a w okresie od 1.12.2004r. do 31.05.2005r. uzyskiwał zasiłek dla bezrobotnych, który był ostatnim okresem jego ubezpieczenia. Przypomnieć należy, że renta rodzinna jest świadczeniem o charakterze alimentacyjnym, które ma na celu rekompensatę osobom uprawnionym źródła dochodu utraconego wraz ze śmiercią byłego małżonka. Zgodnie z celem tego świadczenia, rentę rodzinną powinna otrzymać osoba, której prawo do alimentów przysługiwało, niezależnie od tego czy obowiązek alimentacyjny byłego małżonka został potwierdzony przez Sąd ugodą bądź wyrokiem, czy był on dobrowolnie realizowany do momentu śmierci. Skoro zatem odwołującej prawo do alimentów ze strony męża, z którym pozostawała w sądowej separacji, nie przysługiwało, prawo do renty rodzinnej po nim, również jej nie przysługuje.

Z powyższych względów Sąd w oparciu o art. art.477¹⁴ § 1 kpc oddalił odwołanie J. K. (poprzednio Ś.) od decyzję ZUS z dnia 8.12.2009r.